

Caracterizarea personajelor:

Ștefan Gheorghidiu - drama intelectualului lucid

Personajul principal din romanul "Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război", **Ștefan Gheorghidiu identificându-se în totalitate cu autorul. Camil Petrescu**, este un personaj-narator, deoarece relatează la persoana I și **analizează cu luciditate** toate evenimentele și stările interioare prin care trece acest **intelectual dominat de incertitudini**.

Eroul trăiește în două realități temporale, cea a **timpului cronologic (obiectiv)**, în care povestește întâmplările de pe front și una a **timpului psihologic (subiectiv)**, drama iubirii. Toate faptele, reale sau psihologice, sunt consemnate în jurnalul de front, în care Gheorghidiu analizează cu luciditate atât experiența subiectivă a iubirii, cât și cea obiectivă, trăită, a războiului.

Student la filozofie, intelectual lucid, Ștefan trăiește în lumea cărților și nu se poate adapta lumii afacerilor, reprezentată de unchiul Tache, Nae Gheorghidiu și Tănase Lumânăraru, cu care eroul nu are nicio legătură spirituală.

Dialogul de la popotă despre iubire provoacă o reacție violentă a eroului, care consideră că "cei care se iubesc au dreptul de viață și de moarte unul asupra celuilalt". Astfel, prin **memorie involuntară**, se declanșează amintirea propriei povești de dragoste, pe care o consemnează în **jurnalul de front**: "Eram însurat de doi ani și jumătate cu o colegă de la Universitate și bănuiam că mă înșală". Eroul este o natură reflexivă, care analizează în amănunt, cu luciditate stările interioare, cu o conștiință unică, **înselat de certitudini și adevăr**.

Prima experiență de cunoaștere, iubirea, e trăită sub **semnul incertitudinii**, a unui zbucium permanent în căutarea absolutului. Ștefan primește pe neașteptate o moștenire de la unchiul său, Tache și, ca urmare, soția sa, Ela, se lasă în voia tentațiilor mondene, devenind din ce în ce mai preocupată de lux, petreceri și escapade, fapt ce intră în totală contradicție cu idealul său de feminitate. Plimbarea la Odobești într-un grup mai mare declanșează **criza de gelozie, de incertitudine a iubirii**, punând sub semnul îndoielii fidelitatea Elei. **Faptele, gesturile, privirile și cuvintele Elei se reflectă în conștiința eroului** (autenticitatea) care suferă la modul sublim drama iubirii. Mici incidente, gesturi fără importanță, priviri schimbate de ea cu domnul G., flirtul nevinovat se hipertrofiau, se amplificau, căpătând dimensiuni catastrofale în conștiința eroului: "era o suferință de neînchipuit". Principala **modalitate de caracterizare** pentru a ilustra zbuciumul său interior este **introspecția prin monolog interior**.

Fire pasională, puternic reflexivă, conștient de chinul său lăuntric, Ștefan Gheorghidiu adună progresiv semne ale neliniștii, ale incertitudinii, ale îndoielilor sale interioare, pe care le **disecă minuțios**. Atenția insistentă acordată Elei de domnul G., avocat obscur, dar bărbat monden, sporește suspiciunile, personajul-

narator, care, **autoanalizându-se**, îi observă pe cei doi cu luciditate, despicând firul în patru: "Nevastă-mea avea o voce ușor emoționată".

Incertitudinea iubirii devine în curând "o tortură", nu mai putea citi "nicio carte", așa că Ștefan se desparte de soția sa, deși respinge ideea geloziei: "Nu, n-am fost nicio secundă gelos, deși am suferit atâta din cauza iubirii." Văzuse în Ela idealul său de iubire și de feminitate către care aspira cu toată ființa lui și a cărui prăbușire îi provoacă întreaga dramă.

Hipersensibil și orgolios, personajul își amplifică suferința, ridicând-o la proporții cosmice, ceea ce semnifică nevoia eroului de absolut. Venit pe neașteptate acasă într-o noapte, după o absență mai lungă, incertitudinea lui se accentuează și casa îi pare "goală ca un mormânt, fără nevastă-mea". Eroul trăiește în lumea ideilor pure, aspirând la dragostea absolută, căutând în permanență certitudini care să-i confirme profunzimea sentimentului de iubire, dar se simte obosit și hotărăște să se despartă definitiv de Ela, pe care o privește acum cu indiferența "cu care privești un tablou" și căreia îi lasă o bună parte din averea la care ea ținea, se pare, în mod deosebit: "i-am scris că-i las absolut tot ce e în casă, de la obiecte de preț la cărți, de la lucruri personale la amintiri. Adică tot trecutul".

A doua experiență de viață fundamentală în planul cunoașterii existențiale este războiul, frontul, o experiență trăită direct, care constituie polul terminus al dramei intelectuale. **Imaginea războiului** este demitizată, nimic eroic, nimic înălțător, *războiul este tragic și absurd*, înseamnă noroi, arșiță, frig, foame, umezeală, păduchi, murdărie, diaree și mai ales frică, spaimă, disperare, moarte. Faptele sunt expuse cu *precizia* calendaristică a jurnalului de front, fiind înregistrate cu scrupulozitate de Gheorghidiu. **Spiritul polemic** al personajului-narator evidențiază discuțiile demagogice din Parlament, inconștiența și cinismul politicienilor, falsul patriotism și iresponsabilitatea celor răspunzători de soarta țării. Capitolul "Ne-a acoperit pământul lui Dumnezeu" dezvăluie tragismul confruntării cu moartea, eroul însuși privindu-se din exterior ca pe un obiect, având sentimentul că "e ca la începutul lumii."

Notațiile personajului despre război sunt de o *mare autenticitate și luciditate*, viața oamenilor fiind la cheremul hazardului: "cădem cu sufletele rupte în genunchi". Ca un blestem, unul dintre soldați silabisește întruna, obsesiv: "Ne-a acoperit pământul lui Dumnezeu". Tragediile războiului sunt de *un realism zguduitor*: un ostaș a văzut cum un obuz a retezat capul lui A Măriei și el "fugea așa, fără cap".

Unii critici literari consideră că Ștefan Gheorghidiu *nu poate fi considerat un învins*, deoarece reușește să depășească gelozia care amenința să-l dezumanizeze. El se înalță deasupra societății meschine, trăind o *experiență morală superioară*, aceea a dramei omenirii, silită să îndure un război tragic și absurd. Este, de altfel, singurul supraviețuitor între toate personajele camilpetresciene.

Ela este personajul feminin al romanului, simbolizând idealul de iubire către care aspiră cu atâta sete Ștefan Gheorghidiu. Femeia este construită numai prin ochii bărbatului însetat de absolutul iubirii, al cărui crez nu făcea concesii sentimentului: "Cei care se iubesc au dreptul de viață și de moarte unul asupra celuilalt." ***Iubirea lor se născuse din orgoliul*** lui Ștefan Gheorghidiu, întrucât Ela, era cea mai frumoasă studentă de la litere. Trăsăturile fizice sunt puține, dar sugestive pentru frumusețea tinerei: "ochii mari, albaștri, vii ca niște întrebări de cleștar". Averele moștenite de soțul ei dă la iveală firea pragmatică a Elei, pasiunea ei pentru viața mondenă, ceea ce-1 uimește pe Ștefan, care ar fi vrut-o "mereu feminină, deasupra discuțiilor acestea vulgare".

Trăsăturile morale reies, indirect, din referirile lui Ștefan, care ***disecă și analizează cu luciditate fiecare vorbă, fiecare gest***, dorind să aibă ***certitudinea iubirii*** Elei, care flirta evident cu domnul G.: "trăgeam cu urechea, nervos, să prind crâmpoșele din convorbirile pe care nevastă-mea le avea cu domnul elegant de alături de ea". În plimbarea la Odobești, Ela se comportă ca o cochetă, devenind din ce în ce mai superficială. Fidelitatea Elei este pusă sub semnul întrebării, Ștefan observând mimica și gesturile femeii care gustă cu familiaritate din farfuria lui G., are o expresie deznădăjduită atunci când acesta stă de vorbă cu altă femeie. Între cei doi soți intervine o tensiune stânjenitoare care se amplifică, Ela acceptând să divorțeze deși se consideră nevinovată și jignită de bănuielile lui.

Ștefan Gheorghidiu vede în Ela idealul de femeie, în care el poate găsi iubirea reciprocă perfectă. În susținerea acestei concepții sugestive este și faptul că el ***îi spune pe nume o singură dată***, prilej cu care cititorul și află numele femeii, în restul romanului o numește: "femeia mea", "nevastă-mea", "fata asta", "ea" în conștiința lui Ștefan Gheorghidiu, Ela se transformă dintr-un ideal de femeie într-o femeie oarecare, semănând cu oricare alta. El îi dăruiește Elei casele de la Constanța, bani, "absolut tot ce e în casă, de la obiecte de preț la cărți... de la lucruri personale, la amintiri. Adică *tot trecutul*."

Registrul stilistic al romanului se caracterizează prin ***claritate, sobrietate, frază scurtă și nervoasă, este analitic și intelectualizat***. Stilul este ***anticalofil***, iar autorul consideră că într-o operă literară relatarea subiectului trebuie să fie precisă și concisă, "ca într-un proces verbal".

Originalitatea romanului e dată de ***subtilitatea analitică a propriei conștiințe***, de declanșarea prin ***memorie involuntară*** a dramei suferite din iubire, de identificarea deplină a timpului subiectiv cu cel obiectiv, de faptul că scriitorul este în același timp ***personaj și narator***. Principalele modalități de analiză psihologică utilizate de Camil Petrescu în roman constituie tehnici specifice creațiilor literare psihologice, pe care le îmbină, cu măiestrie și talent: ***monologul interior, dialogul, introspecția conștiinței și a sufletului, retrospecția, autoanaliza și autointrospecția care scot în evidență zbuciumul interior al personajului, cauzat de aspirația spre absolut***.

În concepția lui George Călinescu, Ștefan Gheorghidiu este "un om cu un suflet clocotitor de idei și pasiuni, un om inteligent [...], plin de subtilitate, de pătrundere psihologică [...] și din acest monolog nervos se desprinde [...] o viață sufletească [...], un soi de simfonie intelectuală".

**Personajul Ștefan Gheorghidiu din romanul
"Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război" de Camil Petrescu**

Mijloace de caracterizare	Trăsături și citate
Caracterizare directă	
Naratorul-personaj (autocaracterizare)	<p>Toate observațiile din roman asupra personajului intră în sfera autocaracterizării, deoarece întregul text este scris la persoana I, dintr-o singură perspectivă.</p> <p>Gheorghidiu recunoaște că este predispus spre introspecție, spre construirea unor ipoteze despre lucruri care îl preocupă, așa încât starea sa specifică este <i>"măcinarea sufletească", "foiala de șerpi"</i>:</p> <p><i>"Noapțile mi le petreceam în lungi insomnii, uscate și mistuitoare".</i></p> <p>Se victimizează, transformând orice întâmplare minoră în dezastru sufletească, fiindcă nu suportă să fie contrariat: <i>"Pot transforma însă mici incidente în adevărate catastrofe, din cauza unui singur moment contradictoriu".</i></p> <p>Este conștient de percepția eronată a celorlalți asupra caracterului său, intransigența fiind cea care îl face insuportabil în ochii cunoscuților: <i>"Aveam o reputație de imensă răutate, dedusă din îndârjirea și sarcasmul cu care-mi apăram părerile, din intoleranța mea intelectuală", "...mă decretam lăcom, egoist, lipsit de caracter".</i></p> <p>Ca un <i>"judecător de instrucție maniac și bolnav"</i>, își analizează nefericirea și gelozia, dar, caracterizat de ipocrizie, nu are curajul să le recunoască:</p> <p><i>"Niciodată n-am avut prilejul să fiu până la capăt nefericit", "Nu, n-am fost nicio secundă gelos, deși am suferit atâta din cauza iubirii."</i></p>
Alte personaje	<p>Vrând să-l determine să accepte moștenirea, Ela îl încurajează să se lupte până la capăt cu rudele sale, indiferent ce anume presupune lupta și să nu se lase înșelat de cei care vor să profite de bunătatea lui. Desigur, ea ar vrea să spună.... prostia: <i>"Dar nu vezi că toți vor să te înșele... Pentru că ești prea bun..."</i></p> <p>Când el îi reproșează flirtul cu G., ea îi reproșează hipersensibilitatea: <i>"Ești de o sensibilitate imposibilă!"</i> De</p>

	<p>asemenea, de față cu el, îl caracterizează evidențiind faptul că este intransigent și nu acceptă compromisul în nicio situație : <i>“Așa e totdeauna... pune în toate o patimă”</i></p> <p>Deși anonimă,o doamnă în vârstă are rolul unei cutii de rezonanță. Nu de puține ori, ea îi spune lui Gheorghidiu: <i>“ Atâta luciditate e insuportabilă, dezgustătoare”</i>.Îl scoate din rândul celorlalți oameni prin tendința de a despica firul în patru, care se traduce nu numai prin hipersensibilitate, dar și prin predispoziția de a exagera, chiar și în privința celui mai banal lucru: <i>“Dumneata ești dintre cei care fac mofturi interminabile și la masă. Dintre aceia care totdeauna descoperă firele de păr în mâncare. “</i></p>
Caracterizare indirectă	
Fapte, limbaj, concepții	<p>Orgolios, personajul își poartă suferința ca pe o medalie. Limbajul îi este sfidător, atunci când discută lucruri care îl privesc, cum ar fi cele din scena de la popotă, când îi sancționează drastic pe interlocutori : <i>“Nu cunoașteți nimic din psihologia dragostei . Folosiți un material nediferențiat. Discutați mai bine ceea ce vă pricepeți”</i>.</p> <p>Își înșală categoric soția, dar își refuză cu încăpățânare dorința de a o vedea, căutând să se știe că petrece.</p> <p>În societate, nu se abate de la idealurile sale înalte și are conștiința unicității sale, fapt care-i dă putere să-i înfrunte pe toți.</p>
Concluzie : Gheorghidiu reprezintă intelectualul intransigent, aflat în căutarea absolutului.	

Ela

- *personaj secundar de roman modern de analiză psihologică, subiectiv și realist* -
- *personaj* *realist* *modern* -
- *tipul* *feminității* -

(Mitul iubirii și motivul cuplului)

În "Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război" (1930), Camil Petrescu surprinde drama intelectualului lucid, însetat de absolutul sentimentului de iubire, dominat de incertitudini, care se salvează prin conștientizarea unei drame mai puternice, aceea a omenirii ce trăiește tragismul unui război absurd, văzut ca iminență a morții. Perspectiva narativă este reprezentată de narațiunea la persoana I și de prezența mărcilor naratorului, care definesc subiectivismul romanului, scris sub forma unui jurnal de campanie.

Ela este personajul feminin al romanului, simbolizând idealul de iubire către care aspiră cu atâta sete Ștefan Gheorghidiu. Femeia este construită numai prin ochii bărbatului însetat de absolutul iubirii, al cărui crez nu face concesii sentimentului. "Cei care se iubesc au drept de viață și de moarte unul asupra celuilalt". Ela nu este o individualitate distinctă, o personalitate transparentă, deoarece este în permanență dependentă de bărbatul ei.

Iubirea lor se născuse din orgoliul lui Ștefan Gheorghidiu, întrucât Ela, era cea mai frumoasă studentă de la Litere și el, student la filozofie, era "măgulit de admirația pe care o avea mai toată lumea pentru mine, pentru că eram atât de pătimaș iubit de una dintre cele mai frumoase studente, și cred ca acest orgoliu a constituit baza viitoare mele iubiri."

Trăsăturile fizice sunt puține, dar sugestive pentru frumusețea tinerei care este descrisă în mod direct de personajul-narator: "ochii mari, albaștri, vii ca niște întrebări de cleștar". Ela, profund îndrăgostita de Ștefan, este capabilă de sacrificiu și de devotament numai pentru a sta mai mult timp cu iubitul. Deși "avea oroare de matematici", îl însoțea pe Ștefan la cursurile din care ea nu înțelegea nimic, "numai ca să fim împreună [...] și ascultă, o oră pe săptămână, serioasă și cuminte ca un cățeluș, principiile generale ale calculului diferențial".

Trăsăturile morale ale eroinei moderne transpar numai indirect, prin răsfrângerea lor în afara conștiinței bărbatului iubit, aflat în căutarea certitudinii dacă această femeie întruchipează iubirea ideală. De altfel, relatarea poveștii de dragoste consemnată de Ștefan în jurnalul de front începe cu această incertitudine a lui: "Eram însurat de doi ani și jumătate cu o colegă de la Universitate și bănuiam că mă înșală". Căsătoria soților Gheorghidiu este liniștită la început, mai ales că duc o viață modestă, aproape de sărăcie, bucuriile lor fiind "excursia la Moși și ștregăria de a ne da în călușei, de a mânca floricele și a bea un țap de bere", iubirea fiind singura lor avere.

Moștenirea neașteptată pe care unchiul Tache o lasă lui Ștefan Gheorghidiu surprinde pe toată lumea și schimbă radical căsnicia cuplului, viața mondenă căpătând pentru Ela importanță primordială. Ștefan descoperă că soția sa este subjugată de problemele pragmatice și că în procesul care urmează între rude din cauza testamentului ambiguu, ea ține cu îndârjire ca soțul său să nu renunțe la

niciun procent din moștenire. Ștefan este uimit de această atitudine a soției sale, pe care ar fi vrut-o "mereu feminină, deasupra discuțiilor acestea vulgare, plătând și având nevoie să fie ea protejată, nu să intervină atât de energic, interesată". Ștefan este dezgustat de comportamentul delicatei Ela, care, spre surprinderea lui, este capabilă să lovească "aprig cu coatele".

Ela îl îndeamnă pe Ștefan să intre în afaceri, însă acesta eșuează și se reîntoarce, cu sete nepotolită, spre studiul filozofiei, spre cursurile de la Universitate și discuțiile despre metafizică pe care le are cu Ela. Reluarea vechilor deprinderi ale soțului, o fac pe Ela să exclame cu ciudă: "Uf...și filozofia asta!", iar noile ei preocupări se îndreaptă spre lux și cumpărături, înnoiește mobilele și încearcă să-i schimbe și lui Ștefan hainele și accesoriile, să-l facă să-i placa eleganța. Dar toate acestea sunt pentru Gheorghidiu probleme minore, care nu-l sustrag de la existența sa spirituală consacrată studiului filozofiei.

Sub influența mondenă a Anișoarei, verișoara cu Ștefan și măritată cu un moșier bogat, Ela învață să fie interesată de modă, de distracții nocturne sau escapade, "era fericită și surâdea ca o școlăriță, gâdilată în orgoliul ei că place unei femei atât de pretențioase". Despre vechii prieteni nici nu mai putea fi vorba, ei nu erau suficient de bine îmbrăcați și nici nu ar fi avut posibilități materiale ca să facă față noilor localuri pe care le frecventau acum soții Gheorghidiu și pentru abandonarea căroa Ela găsește motivație: "aceste despărțiri devin inevitabile prin gabaritul cheltuielilor".

Ela, stânjenită de ținuta neîngrijită a soțului, îl convinge să-și comande cămăși și costume noi, diferența dintre el și snobii care frecventau aceleași cercuri fiind evidentă. Ștefan simte "cum zi de zi femeia mea se înstrăina, în preocupările și admirațiile ei, de mine", cei doi nu mai discută probleme filozofice, nu mai petrec mult timp împreună și Elei nu-i mai este suficientă iubirea lor.

Ștefan se chinuie îngrozitor, pentru că este conștient că nu poate trăi fără ea, de aceea "viața mi-a devenit curând o tortură continuă".

Ștefan Gheorghidiu disecă și analizează cu luciditate noua comportare a Elei, mai ales că în casa Anișoarei cunoscuseră "un vag avocat, dansator, foarte căutat de femei", care le învăța pe doamne un dans nou, la modă, tangoul și care fusese adus de război de prin cabaretele Parisului, făcând parte acum din "banda noastră".

La petrecerile mondene, Ștefan cântărește fiecare vorbă, fiecare gest al Elei - "trăgeam cu urechea, nervos, să prind crâmpie din convorbirile pe care nevastă-mea le avea cu domnul elegant de alături de ea".

Anișoara, care avea "mania "excursiilor «în bandă»", hotărăște ca de Sfântul Constantin și Elena să plece cu toții pentru trei zile la Odobești, cu trei mașini. Ela face eforturi ca să stea în mașină lângă domnul G, "dansatorul abia cunoscut cu două săptămâni în urmă", chiar dacă pentru asta trebuise să deranjeze "de două ori pe toată lumea", comportându-se ca o cochetă și devenind din ce în ce mai superficială. Fidelitatea Elei este pusă sub semnul întrebării de către Ștefan, în sufletul căruia fiecare gest, cuvânt sau privire ale femeii capătă proporții catastrofale. Așezarea Elei la masă lângă curtenitorul domn G, gesturile familiare de a mânca din farfuria lui, disperarea care i se citea pe chip atunci când bărbatul stătea de vorbă cu altă femeie sunt numai câteva repere ale comportamentului monden al tinerei soții. Ștefan observă mimica și gesturile Elei atunci când este deznădăjduită că nu se află în

atenția domnului G, constatând uimit că ochii "albaștri de copil erau tulburi și își mușca îndurerată, deseori, buza de jos, moale și roșie". Ștefan este deprimat, deoarece fusese convins că Ela îl iubea cu adevărat, că ea ar fi putut să simtă durere sau bucurie numai pentru el, dar observa cu amărăciune că "ochii ei sunt gata să plângă pentru altul".

Atunci când Ștefan o anunță că vrea să divorțeze, Ela este Candida, se considera nevinovată și jura că nu știe despre ce vorbește el, îi argumentează că toate femeile din cercul lor se comportă la fel că ea și bărbații lor nu se supără pentru asta.

Între cei doi soți intervine o **tensiune** stânjenitoare, nu-și vorbesc două săptămâni, iar la o altă petrecere Ela se simte umilită și jignită deoarece Ștefan face curte în mod ostentativ altei femei, motivând că "m-a silit să dansez cu ea". Ca să se răzbune, ea îl pedepsește, stând mereu aproape în brațele domnului G. Ela refuză să plece acasă cu soțul ei, Ștefan se enervează și ia cu el "o cocotă destul de frumușică, voinică și nespus de vulgară". Găsindu-i în patul conjugal, Ela este înmărmurită de durere, "nu-i vine să creadă" și îl părăsește. Întâlnind-o după o vreme la cursele de cai, Ștefan vede în ochii Elei "o suferință peste puterile ei", după câteva zile s-au împăcat și au petrecut o luna de vis la Constanța.

Ela consolidează prietenia cu Anișoara, se îmbracă amândouă la fel "ca să-și sporească frumusețea, una blondă, alta brună, cum își sporesc valoarea perlele, dacă sunt colecție".

Drama se amplifică atunci când, întorcându-se pe neașteptate acasă după două săptămâni de absență, Ștefan nu o găsește acasă pe Ela, nu are nicio informație despre ea și simte în suflet un pustiu imens, fiind cuprins de o deznădejde crâncenă: "n-aș fi dorit nici celui mai cumplit dușman al meu să caute în zorii zilei și să sufere cum sufeream eu". Vesela și Candidă, Ela sosește acasă pe la opt dimineața, dar nu reușește să rostească nicio explicație, deoarece el este foarte nervos și o izgonește, fiind convins că "niciodată femeia aceasta nu mă iubise". Ela acceptă să divorțeze deși se consideră nevinovată și jignită de bănuielile lui, fapt ce se va confirma. După o vreme, răsturnând din greșeala un teanc de cărți, Ștefan găsește printre ele un bilet de la Anișoara, prin care o chema pe Ela să doarmă la ea, întrucât moșierul plecase la țară și îi era urât să rămână singură. Biletul avea data de 15 februarie, adică seara când se întorsese el de la Azuga. Gheorghidiu interpretează faptul că pe o ticluire pusă la cale de ele, pentru a-i adormi bănuielile, apoi se îndoiește de motivul pentru care ar fi recurs Ela la o astfel de stratagemă. Încearcă să afle de la Iorgu, soțul Anișoarei, dacă în februarie fusese într-adevăr plecat la moșie și Ela dormise la ei, dar nimeni nu mai ținea minte data exactă, trecuseră patru luni de atunci.

Se împacă din nou și când Ștefan Gheorghidiu pleacă la Dâmbovicioara, fiind concentrat în armată, ca sublocotenent, aranjează ca Ela să petreacă vara la Câmpulung, aproape de regimentul său, de unde ea îi scrie aproape în fiecare zi. În capitolul intitulat "Ultima noapte de dragoste" care încheie "cartea întâi" a romanului, Ela îl cheamă "negreșit" la Câmpulung "sâmbătă sau cel mai târziu duminică". Ea pare schimbată, are o atitudine studiată, o distincție menită "a face impresie" și-l surprinde din nou pe Ștefan cu pretențiile ei pragmatice. Egoistă și impertinentă, Ela se arată îngrijorată pentru viitorul ei în cazul în care el ar muri în

război, îi amintește cu nerușinare că ea l-a iubit și atunci când era sărac, apoi îi pretinde să treacă pe numele ei "o parte din lirele englezești de la Banca Generala". Ștefan îl vede în Câmpulung pe domnul G, nu se mai îndoiește că "venise pentru ea aici, îi era deci sigur amant" și se hotărăște să-i omoare pe amândoi. Locotenent-colonelul pe care-l întâlnește întâmplător îl obligă să se întoarcă la regiment, așa că nu-și duce la îndeplinire planul de răzbunare împotriva celor doi presupuși amanți.

Rănit și spitalizat, Ștefan Gheorghidiu se întoarce în București, este primit de Ela cu amabilitate și "o serie întreagă de demonstrate, care altădată m-ar fi înnebunit de emoție și plăcere", arătându-se excesiv de grijulie. El se simte acasă, lângă Ela, înstrăinat definitiv, gândind nepăsător: "sunt obosit, mi-e indiferent chiar dacă e nevinovată" și-i propune să se despartă, deși cândva "as fi putut uide pentru femeia asta [...] aș fi fost închis din cauza ei, pentru crimă". Își dă seama, cu luciditate, că oricând ar fi putut "găsi alta la fel", Ela i se pare acum banală, ca o reproducere a unui tablou original, "ceva uscat, fără viață".

Intelectual lucid, interiorizat și analitic, însetat de absolut, Ștefan Gheorghidiu vede în Ela idealul de femeie, în care el poate găsi iubirea reciprocă perfectă. În susținerea acestei concepții, sugestiv este și faptul că el îi spune pe nume o singură dată, prilej cu care cititorul și află numele femeii, în restul romanului o numește: "femeia mea", "nevastă-mea", "fata asta", "ea". Așadar, în conștiința lui Ștefan Gheorghidiu, Ela se transformă treptat dintr-un ideal de femeie într-o femeie oarecare, semănând cu oricare alta.

Gândindu-se la suferințele care-l chinaseră din cauza Elei, Gheorghidiu se simte detașat parcă de sine și de tot ce a fost, "acum totul e parcă din alt tărâm, iar între noi abia dacă e firul de ață al gândului întâmplător". Pentru el, este femeia unică, prelungirea propriului eu, singura în stare să-i înțeleagă aspirațiile. Drama iubirii lui intră definitiv în umbră, experiența dramatică a frontului fiind decisive.

El îi dăruiește Elei casele de la Constanța, bani, "absolut tot ce e în casă, de la obiecte de preț la cărți... de la lucruri personale, la amintiri. Adică tot trecutul".

Ela este un personaj modern, puternic individualizat în literatura română prin faptul că nu apare ca personalitate distinctă, cititorul fictiv (naratarul) percepând-o prin mijlocirea personajului-narator subiectiv, care nu-i acordă femeii nicio șansă de a se dezvinovăți. Naratarul nu are acces la opinia Elei privind dragostea lor și n-are cum să cunoască punctul de vedere al acesteia în ceea ce privește intensitatea sentimentelor sau propria loialitate, aspirațiile și concepția femeii.

În "Arca lui Noe", criticul "Nicolae Manolescu evidențiază subiectivismul cu care este construită eroina: "Nu Ela se schimbă (poate doar superficial, dându-și arama pe față, cum se spune, abia după căsătorie), ci felul în care o vede Ștefan. În acest caz putem afirma că singurele evenimente veritabile nu sunt acelea obiective, ci acelea din conștiința lui Gheorghidiu. Numai pe acestea le putem povesti fără riscul de a greși".

Limbaajul artistic al lui Camil Petrescu se caracterizează prin claritate, sobrietate, frază scurtă și nervoasă, este analitic și intelectualizat. **Stilul** este anticalofil, iar autorul consideră că într-o operă literară relatarea subiectului trebuie să fie precisă și concisă, "ca într-un proces verbal".

